

Τὸ βιβλίον ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διασάφησιν τῶν δρων τῆς Ποιητικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ κυρίως τοῦ δρου *κάθαρσις*. Τὰ νέα στοιχεῖα, ἰδίᾳ τοῦ Μ. Αὐρηλίου καὶ τοῦ Ὀλυμπιοδώρου εἶναι ἐνδεικτικὰ τῶν ἀντιλήψεων τῆς παραδόσεως. Αἱ ἀπόψεις τοῦ Νίτση δύναται, νομίζω, νὰ συνοψισθοῦν ὡς ἑξῆς: Ἡ κάθαρσις γίνεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ καὶ συνίσταται κυρίως εἰς τὸν συγκλονισμόν του ἀπὸ τὰ προκαλούμενα εἰς αὐτὴν διὰ τῆς θεατρικῆς τέχνης ἀντιτιθέμενα διὰ τὸ παρὰ δόξαν συναισθήματα. Ὁ συγκλονισμὸς διεγείρει τὸν ἔλεον καὶ τὸν φόβον διὰ τὸν ἥρωα καὶ κατὰ μεταφορὰν εἰς ἑαυτὸν καὶ τὸν καθαίρει. Συγχρόνως ὁμοίως ἡ τεχνικὴ σύνθεσις δημιουργεῖ καὶ τὴν τραγικὴν ἡδονήν, ἡ ὁποία συνάπτεται μὲ τὴν κάθαρσιν. Ἡ κάθαρσις συμπεριλαμβάνει καὶ δύο ἄλλα στοιχεῖα 1) τὴν συνειδητοποίησιν ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἀπόκρυφοὶ δυσδιάγνωστοὶ δυνάμεις ἀπειλοῦσαι τὸν ἄνθρωπον (*προκαλούμενος τὰ φλεγμαίνοντα πάθη ἐκβάλλει αὐτά*, Ὀλυμπιοδώρος) καὶ 2) τὸ φιλοσοφικὸν δίδαγμα ὅτι ὁ θνητὸς δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ ὅτι ἐπικρέμεται καὶ ἐπ' αὐτοῦ κίνδυνοι ἀνάλογοι πρὸς τοὺς τοῦ ἥρωος, οἱ ὁποῖοι ἀπειλοῦν κάθε ἄνθρωπον ἀπροσέκτως συμπεριφερόμενον. Αὐταὶ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοὺς ὑπερτέρους κριτὰς τῶν σκοτεινῶν θεῶν νόμων τοὺς ὁποίους προσπαθεῖ νὰ φωτίσῃ ὁ ποιητὴς (Μάρκος Αὐρήλιος). Οὕτω ἡ κάθαρσις εἶναι, ὡς λέγει ὁ Νίτση, ψυχολογική, φιλοσοφική, κοινωνικὴ καὶ ἠθικὴ.

Ἡ ἔρμηνεῖα αὐτῆ εἰς τὰ κύρια σημεῖα τῆς εἶναι πειστικὴ, εἰς τὰ συμπαραομαρτοῦντα ὁμοίως δευτερεύοντα στοιχεῖα ἐνδεχόμενον νὰ ὑπάρχουν καὶ ἀντιλήψεις μὴ ἐπιδεχόμεναι ἀνεπιφύλακτον συμφωνίαν. Νὰ μὴ λησμονῆται ὁμοίως ὅτι τὰ κλασσικὰ κείμενα τῶν μεγάλων εἶναι ἐκ τῆς φύσεώς των τοιαῦτα, ὥστε νὰ ἐπιδέχωνται ποικιλίαν ἔρμηνειῶν. Ἐχὼν τις ἐν τούτοις ὑπ' ὄψει τὴν ἀπειραριθμίαν τῶν ἀρχαίων πληροφοριῶν ποῦ συνεκομίσθησαν διὰ τὴν ἔρμηνεῖαν τῶν Ἀριστοτελικῶν δρων τοῦ ὀρισμοῦ τῆς τραγωδίας καὶ ἰδίᾳ τῆς *καθάρσεως*, ἂν δὲν μείνη ἱκανοποιημένος ἀπολύτως μὲ τὴν διδομένην πειστικὴν ἔρμηνεῖαν τοῦ Νίτση εἰς τὸ αἶνιγμά της, δύναται νὰ ἀναλάβῃ ὁ Ἰδιὸς τὸν ρόλον τοῦ Οἰδίποδος διὰ τὴν λύσιν του· ὑπάρχουν εἰς τὸ βιβλίον ὄλα τὰ στοιχεῖα.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

Γεωργίου Ἀθ. Τουρλίδου, Βοηθοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἡ τεχνικὴ τῆς μεταστροφῆς τοῦ ὄφους εἰς τὰς «Ῥδάς» τοῦ Ὀρατίου. (Διερεύνησις τῆς ποιητικῆς τεχνολογίας τοῦ Ρωμαίου λυρικοῦ). Ἀθήναι 1979, σσ. 72.

Τὸ ἀντιμετωπιζόμενον πρόβλημα εἰς τὴν ἀνωτέρω μελέτην συνοψίζεται εἰς τὰ ἀκόλουθα ἐρωτήματα. Διατί καὶ εἰς ποῖον σημεῖον ἐκάστης Ῥδῆς ὁ Ὀράτιος ἐχρησιμοποίησε τὴν μεταστροφήν ἢ μεταβολὴν τοῦ ὄφους καὶ πῶς τὴν ἐπραγματοποιεῖ;

Ὁ συγγραφεὺς διερευνᾷ τὴν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἀκολουθουμένην αἰσθητικὴν μέθοδον καὶ τεχνικὴν τῆς μεταστροφῆς τοῦ ὄφους. Διαπιστοῦται ὅτι ὁ ποιητὴς, πρὸς ἔξαρσιν καὶ προβολὴν ὀρισμένων ἐνοιῶν καὶ ἰδεῶν του, μετέστρεψε τὸ ὄφος, χρησιμοποιοῦν δι' αὐτὸ ποικιλίαν σχημάτων λόγου. Τοιοῦτοτρόπως ἐπραγματοῦτο ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ διπλοῦς σκοπός. Α') Ποιητικὸς - ἰδεολογικός, μὲ τὴν προβολὴν ὑψηλῶν ἐνοιῶν καὶ Β') Αἰσθητικὸς - τεχνικός, μὲ τὴν ἐπίδειξιν τῆς ἱκανότητός του εἰς τὴν ποιητικὴν σύνθεσιν.

Ἡ ἔρευνα αὐτὴ ἀντιμετώπισε καθαρῶς αἰσθητικὰ προβλήματα. Ἐξητάσθη ἐπαρκῶς, ἐὰν πράγματι τὸ φαινόμενον ἦτο μεταστροφή τοῦ ὄφους ἢ μία ἀπλὴ ἀντίθεσις νοημάτων κατὰ τὸν εἰρμόν καὶ τὴν πλοκὴν τοῦ λόγου. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἐπεξετάθη ἡ ἔρευνα καὶ εἰς ἄλλα παρεμφερῆ φαινόμενα διὰ τὴν ἀσφαλῆ ὁδήγησιν εἰς σταθερῶς ἀπτηκριβωμένα συμπεράσματα.

Διεπιστώθη ὅτι ὁ Ὁράτιος ἐχρησιμοποιοῦν εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν «Ῥδῶν» τοῦ τὴν νοηματικὴν ἀντίθεσιν, μὲ σκοπὸν τὴν ἀντιδιαστολὴν τῶν νοημάτων καὶ τὴν διάζευξιν τῶν ἐννοιῶν. Ἡ κυρία μεταστροφή τοῦ ὄφους ἐπραγματοποιεῖτο εἰς ἐκεῖνα ἀκριβῶς τὰ σημεῖα τῶν «Ῥδῶν» τῶν ὁποίων ἡ σπουδαιότης ἤρητο ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Ὁράτιος γενικῶς προέβαιεν εἰς τὴν χρῆσιν τῆς μεταστροφῆς τοῦ ὄφους βαθμιαίως καὶ προοδευτικῶς μέχρι τοῦ καιρίου σημείου τῆς Ῥδῆς, ὅπως δεικνύει καὶ τὸ σχετικὸν σχεδιάγραμμα (σ. 25). Διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς μεταστροφῆς τοῦ ὄφους ἡ ἐννοιολογικὴ δομὴ ἐκάστης Ῥδῆς διεσπᾶτο καὶ τοιουτοτρόπως ἐπήρχετο μία ἀπότομος ἢ καὶ ἐνίοτε ἀναμενομένη μεταβολὴ τῆς προβαλλομένης ἐννοίας.

Διὰ τῆς παραθέσεως καὶ ἐρμηνείας πενήτηκοντα τριῶν περιπτώσεων εἰς τὰς «Ῥδᾶς» τοῦ Ὁρατίου, ὡς καὶ ἄλλων παρεμφερῶν χωρίων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γραμματικῆς, ὀδηγοῦμεθα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς ἱκανοποιητικὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος.

Ἐπεσήμανεν ὁ Γ. Τουρλίδης μὲ σαφήνειαν τὰ νέα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀνακλύπτουν καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἐπιχειρεῖται ἡ ἐδραΐωσις, τῶν γνώμων του, ἀναφέρων μετ' ἀκριβείας τὰ χωρία ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐθίγησαν προηγουμένως ὑπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Ἡ μεταστροφή τοῦ ὄφους κρινομένη ὡς μέσον τεχνικὸν δι' αἰσθητικὴν καὶ νοηματικὴν καταξίωσιν, ἀπετέλει διὰ τὸν Ὁράτιον σταθερὰν ποιοτικὴν βαθμίδα προβολῆς τοῦ ἰδεοκρατικοῦ πλούτου τῆς ποιήσεώς του.

Διὰ τῆς παρουσίας μελέτης πιστεύομεν ὅτι παρέχεται μία νέα αἰσθητικὴ θεώρησις τῆς λυρικῆς ποιήσεως τοῦ Ὁρατίου καὶ κατ' ἐξοχὴν τῶν «Ῥδῶν» του. Ἐπιβεβαιούται ὅτι συγχρόνως πρὸς τὸν ἰδεολογικὸν ὄπλισμόν ὁ ἐκ Βενουσίας ποιητὴς ἦτο καὶ ἔμπειρος χειριστὴς τοῦ τεχνικοῦ σκέλους τῆς ποιήσεώς του, συγγραφεὺς ὧν ἄλλως τε καὶ τῆς ποιητικῆς τέχνης.

Ἐπιβάλλεται νὰ ἐπισημανθῇ τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἰδεολόγος ποιητὴς Ὁράτιος ἦτο συγχρόνως καὶ γνήσιος φορεὺς λυρικῶν τόνων, ἀποδίδων διὰ τῆς τεχνικῆς τελειότητος τῶν στίχων του τὴν ὑψίστην νοηματικὴν τελειότητα τῶν «Ῥδῶν» του, αἱ ὁποῖαι διακρίνονται διὰ τὴν αἰσθητικὴν χροιάν των, τὴν ἐνάργειαν τῶν εἰς αὐτὰς σκέψεων τοῦ ποιητοῦ, τὸν γλωσσικὴν μορφήν καὶ τὴν ἔκφρασιν, τὴν ἐρμηνευτικὴν των ἀντοχήν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀποχρώσεων τοῦ ὄφους των.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Ι. ΤΡΙΒΕΛΛΑΣ

Ἰω. Κ. Προμπονά, Ἀνθολογία Μυκηναϊκῶν κειμένων, Ἀθήνα 1983 σελ. 159.

Ἀπὸ τοῦ 1952, ὅτε ὁ Ventris ἀπεκρυπτογράφησε τὴν γραμμικὴν γραφὴν Β καὶ μαζί μὲ τὸν Chadwick διεπίστωσεν ὅτι ἡ χρησιμοποιουμένη γλῶσσα εἶναι Ἑλληνικὴ, ἤρχισε παγκοσμίως πυρετώδης ἔρευνα τῶν πινακίδων τῆς Κνωσοῦ, τῆς Πύλου, τῶν Μυκηνῶν καὶ τῶν Θηβῶν.